

THE ROLE OF NEOLOGICAL LEXICAL BORROWING IN THE DYNAMICS OF THE CURRENT ROMANIAN LANGUAGE

Gabriela SZABO (VOȘLOBAN)
PhD Student, UMFST Târgu Mureș
Octavia MOISIL
PhD Student, UMFST Târgu Mureș

Abstract: Once again we bring into discussion the controversial issue of neologisms with reference to the vocabulary of the Romanian language, the way in which they modify the dynamics of the language and, either enrich it or nuance the already existent lexicon or disfavour the language. Although the loanwords confer such a dynamics to the lexicon, the excessive use can become annoying and tiresome. One cannot speak about the dynamics of a language without referring to the relation between use and norm, between the individual use and the collective use.

The study of the neological phenomenon will make way for new approaches that will go beyond the field of lexicology and lexicography. The issue of neological borrowing cannot be exhausted, regardless of the approach, but will remain an open theme precisely because the language is in a continuous evolution, its dynamics being subject both to the norm and specially to use.

Keywords: neologism, language dynamics, use, norm, borrowing.

Deși cuvinte noi au luat naștere încă din Evul Mediu timpuriu, controversata problemă a neologismelor a început să atragă atenția lingviștilor abia din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Odată cu progresul științific și tehnic în toate domeniile vieții umane, precum și datorită dezvoltării tehnologiei, termenii neologici își vor face tot mai des apariția în lexicul românesc pentru a denumi sectoare de activitate nou-apărute, inexistente până atunci și pentru care se simțea nevoia unei terminologii specifice. Inevitabil, *explozia informațională* a atras după sine și o *explozie a terminologiei* de specialitate modificând în acest fel dinamica vocabularului existent.

În sens larg, limba română actuală coincide cu secolul al XX-lea, în sens restrâns facem referire la perioada de după anul 1989-1990 (perioada de trecere de la socialism la capitalism). Specialiștii în domeniu consideră că această perioadă „se caracterizează printr-o dinamică a uzului ieșită din comun, pe fondul unei libertăți vecine cu anarhia, și prin tendințe de contestare și modificare a normei”¹.

Considerând limba un sistem, în interiorul acestui sistem neologia joacă un rol important atunci când facem referire la dinamica unei limbi. Concept aparent ușor de explicat, la fel cum lesne ne putem da seama că, din punct de vedere teoretic, neologia aduce prin însăși definiția sa *noutatea în vorbire* (denumirea conceptului provine din grecescul *neos*=nou, *logos*=vorbire). În profunzimea acestei formule definitorii foarte comode se ridică de fapt multitudinea de întrebări, survin neclaritățile și dificultățile analizate în studiile de specialitate și dezbătute de lingviști. Este vorba despre o serie de

¹ Ioana Vintilă-Rădulescu, *Pentru o nouă ediție a Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM)*, în *Actele Colocviului Catedrei de limba română, 22-23 noiembrie 2001. Perspective actuale în studiul limbii române*, București, 2002, p. 261-271.

procesele referitoare la datarea neologismelor sau ceea ce cercetătorii denumesc a fi un *sentiment neologic*. Putem vorbi despre un proces de inovare lexicală, fenomen natural cu care se confruntă fiecare limbă, și nu în cele din urmă, putem vorbi și despre un proces care, în timp, are nevoie să fie reglementat prin politici lingvistice.

Din punct de vedere pragmatic, neologia asigură cea mai importantă funcție pe care o are limbajul-comunicarea dintre oameni. Neologismele apar în contexte reale de comunicare, sunt prezente în textele de specialitate care le conferă legitimitatea și consacrarea.

Ca știință din domeniul lingvisticii, neologia este considerată una dintre disciplinele cele mai expansioniste aflată nu doar într-o continuă evoluție ci și în strânsă relație atât cu alte discipline lingvistice cât și cu cele extralingvistice.

În utilizarea și normarea limbii asistăm tot mai mult la o dinamică interesantă în ceea ce privește păstrarea și în același timp îmbogățirea fondului lexical prin intermediul cuvintelor noi. Putem afirma cu certitudine că una dintre caracteristicile limbii române este flexibilitatea, capacitatea sa de a asimila cuvinte noi în spiritul legilor ei interne, caracterul său deschis, trăsături despre care menționează și reputatul lingvist suedez Alf Lombard : „Când româna importă un cuvânt străin, ea păstrează foarte adesea cuvântul anterior care servește pentru a exprima același lucru [...]. Numărul cuvintelor întrebuițate de români nu încetează să crească. Limba lor a devenit o limbă mai mult decât bogată. Importul aproape nelimitat de cuvinte noi, cadrul uimitor de extensibil al vocabularului, felul în care cuvintele trăiesc împreună în interiorul acestui cadru, concurența dintre cuvintele care aparțin straturilor diferite, diferențierea semantică sau geografică a sinonimelor – toate aceste probleme lexicologice constituie un întreg pe care nici o altă limbă nu-l oferă mai bine studiului”².

Dar nu toți lingviștii lasă posibilitatea existenței relației sinonimice între cele două concepte lingvistice, considerând această disociere mai degrabă discutabilă decât tranșată. Prin urmare, în lucrările de lingvistică există cercetători care fac distincția între *cuvinte noi* și *neologisme*. Astfel, lingvistul Cristian Moroianu consideră că „această separare între *cuvinte noi* și *neologisme* este discutabilă, dar, în ciuda unor eventuale obiecții, credem că neologismul trebuie diferențiat inclusiv prin apartenența sa la limba literară și, implicit, prin caracterul lui cultural”³, evidențiind faptul că dacă ținem seama de istoria lingvistică și de cultura românească neologismele pătrunse în lexicul românesc pot fi considerate „cultisme” care s-au integrat odată cu trecerea timpului în limbajul literar curent.

Neologismele pătrund în limbă „în orice moment al existenței unei limbi cu șanse diferite de păstrare și de asumare de către vorbitori”⁴, dinamica limbii fiind astfel rezultatul tensiunii între norma academică și norma uzului. Deși conceptul de *dinamică* este un substantiv care are el însuși originea în domeniul fizicii, acesta a fost, la rândul său, preluat de domeniul lingvisticii cu scopul de a face referire la evoluție, la schimbare și la diversificarea faptelor de limbă.

² T. Hristea, *Sinteze de limba română*, București, 1981, p. 25.

³ https://www.academia.edu/34714650/Neologismele_limbii_romane, p.5.

⁴ *Ibidem*, p. 5.

Norma academică are caracter social conservator, asigurând continuitatea și stabilitatea limbii și fiind modificată la intervale mai mari de timp, atunci când modificările s-au generalizat.

Norma uzului reprezintă forma cotidiană necodificată a limbii, are caracter inovator și se manifestă în plan individual fiind acceptată sau nu ca normă academică în funcție de frecvență, răspândire și funcționalitate. Sub aspectul dinamicii uzului, dacă la nivelul limbii formale privind textul scris și exprimarea orală (de regulă din mass-media actuală) există anchete și chestionare de dată relativ recentă, nu același lucru se poate spune despre cercetările efectuate la nivelul limbii actuale informale. În studiul *Considerații asupra dinamicii limbii și asupra studierii ei în româna actuală*, Mioara Avram consideră că „dinamica uzului la nivelul limbii române vorbite „informale” este practic nestudiată”⁵.

După cum se știe, norma este mai puțin dinamică, fiind reglementată de dicționare, gramatici, îndreptare ortografice și ortoepice. Uzul este mult mai dinamic decât norma, motiv pentru care înclinăm să-i dăm dreptate lingvistului Eugen Coșeriu atunci când afirmă că „limbajul este făcut de și pentru vorbitori și nu de și pentru lingviști”⁶ dar lingvistul face mențiunea că „vorbitorul are totdeauna dreptate ca vorbitor, nu ca lingvist, nu când începe să explice”⁷.

Cu precădere după anul 1990, odată cu trecerea de la socialism la democrație, cuvintele noi s-au preluat prin mijloacele de comunicare în masă, în majoritatea cazurilor prin calc lingvistic. Mass-media, prin dinamica și varietatea manifestărilor sale, denotă, de regulă, receptivitate la inovația lingvistică, sursele sale provenind din toate domeniile de activitate conferă prestigiu noutăților oferite publicului, transformă în modele ceea ce se publică și devin oarecum o sursă pentru educația lingvistică. Implicarea lingviștilor care să stabilească norme în acest proces nu poate să fie decât benefică.

Întrucât nu toți suntem vorbitori de limbi străine, deseori pentru aflarea sensului unui cuvânt necunoscut apelăm la dicționar. Urmărirea sensului unui cuvânt în dicționar poate fi uneori insuficientă, existând adesea situații când nici intuiția lexicală și nici contextul nu ne este de folos în a descifra în totalitate sensul unui cuvânt nou apărut în lexic. Ca o continuare firească, drumul ne conduce tot spre neologie, știința căreia îi revine rolul preponderent social de a descifra noile realități lingvistice și de a stabili în ce fel noile creații lexicale influențează dinamica unei limbi.

Neologismele din lexicul limbii române, dincolo de sursele din care provin sunt numeroase și foarte variate. Lexicul românesc s-a internaționalizat dând senzația aparentă că „dintre limbile moderne de cultură, româna este cea mai bogată în

⁵ M. Avram, *Considerații asupra dinamicii limbii și asupra studierii ei în româna actuală*. G. Pană Dindelegan (coord.) *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*. Editura Universității din București, 2003, p. 115, consultat pe: <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/dindelegan/1.pdf>

⁶ Eugenio Coșeriu, Nicolae Saramandu, *Lingvistica integrală*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996, p. 30.

⁷ *ibidem*, p. 30.

neologisme”⁸. Modificarea fizionomiei lexicale a limbii pe care o vorbim vizează capacitatea adaptării neologismelor la sistemul morfologic și lexical al limbii române.

Aflarea echilibrului dintre „aventura novatoare și cuminența tradiționalistă”⁹ este într-o anumită măsură comparabilă cu ceea ce se petrece în domeniul vestimentației, adică „nu tot „ce se poartă” la un moment dat este bun, corect și frumos, dar nici nu trebuie respins automat orice iese din obișnuința noastră lingvistică sau contravine gustului personal”¹⁰. Astfel, dacă din punct de vedere teoretic neologia este un concept, din punct de vedere lexical aceasta reprezintă o adevărată inovație în interiorul lexicului unei limbi.

Se vorbește astăzi despre *mutații* în societate și nu despre *schimbări*, despre *impactul* prețurilor asupra populației și nu *urmările* acestora, auzim deseori despre acțiuni care *se derulează* și nu *se desfășoară*, la fel cum în zilele noastre cumpărăturile se fac nu de la *magazin* ci din *super/hypermarket*. Putem adăuga la acestea „marea productivitate a sufixul neologic -iza și capacitatea sa aproape nelimitată de a genera verbe caracterizate printr-o marcată coloratură conjuncturală, unele dintre acestea având, probabil, existență efemeră”¹¹ (becalizare, balcaniza, iliescizare etc) și exemplele ar putea continua.

Concluzii

Observarea modului în care evoluează dinamica limbii reprezintă o temă generoasă și captivantă nu doar pentru lingviști ci și pentru aparținătorii altor domenii de specialitate care urmăresc modul de funcționare a limbii și asistă la îmbogățirea și nuanțarea fondului lexical pe care îl folosim în comunicarea cu ceilalți.

Considerată în ansamblul său, tendința în evoluția limbii române reprezintă un fenomen natural obiectiv pe care atunci când o analizăm trebuie să ținem seama și de contextul globalizării lumii în care trăim, de noutățile la care trebuie să ne adaptăm în permanență.

Cu toate că în sens restrâns există *apărători ai limbii* cu anumite poziții alarmante și idei negative sau etichetări privitoare la starea limbii române actuale, fenomenul împrumutului neologic cu puternicele influențe asupra dinamicii vocabularului se manifestă și la alte limbi europene, nu este o manifestare izolată, specifică doar limbii române. Pentru ca nicio limbă să nu devină dominantă și pentru că globalizarea trebuie să se bazeze pe o concepție de diversitate lingvistică și culturală, la nivel european există programe speciale „de apărare și revitalizare a limbilor naționale”¹² iar în țara noastră se vorbește despre necesitatea unor politici lingvistice coerente pentru reducerea degradării limbii române.

Acestea sunt câteva din puținele motive pentru care, în viitorul apropiat, studiul fenomenului neologic va face loc noilor abordări ce vor depăși domeniul lexicologiei și

⁸ Coman Lupu, *Dicționarul de neologisme*, în revista MERIDIAN CRITIC No 2, Volumul 33, 2019, p. 219.

⁹ G. Gruiță, *Moda lingvistică actuală: norma, uzul și abuzul*, Pitești, Editura Paralela 45, 2011, p. 9.

¹⁰ *Ibidem*, p. 9.

¹¹ http://old.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari2/Constantin-Ioan%20Maldin.pdf

¹² <https://tribuna-magazine.com/dinamica-limbii-si-politici-de-reducere-a-degradarii-limbii-romane/>

pe cel al lexicografiei, ambele fiind ramuri ale științelor limbajului, mai mult sau mai puțin preocupate de aparițiile neologice. Dinamica lexicului este urmarea vieții intense și a creativității indivizilor care o folosesc, este rezultatul progresului din fiecare domeniu de activitate. Nu se poate nega faptul că în cazul sentimentului neologic în țara noastră există numeroase situații în care vorbitorii stagnează în soluții de împrumut, fie că vorbim despre traducerea anumitor sintagme din limbile străine, fie că ne referim la uzul comun al unor neologisme (de regulă calcuri lingvistice (de exemplu calcurile din engleză în domeniul medicinei) sau juxtapunerea a două substantive preluate din limba franceză (*folie alimente, ghirlandă brad* etc.).

Nu în cele din urmă, dacă ținem seama de aspectele referitoare la adaptarea neologismelor la sistemul morfologic și lexical al limbii române, putem considera că problematica împrumutului neologic nu poate fi epuizată, indiferent de abordare, ci va rămâne o temă deschisă tocmai pentru că limba este asemenea unui organism viu, prin urmare se află într-o continuă evoluție, dinamica sa fiind supusă atât normei cât mai ales uzului, existând o diversitate de factori lingvistici, variate și diverse interferențe culturale, toate la un loc reprezentând procese firești care țin de dezvoltarea continuă a societății noastre și care ne demonstrează complexitatea acestor noi unități lexicale.

Bibliografie

- Avram Mioara, *Considerații asupra dinamicii limbii și asupra studierii ei în româna actuală*. G. Pană Dindelegan (coord.) *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*. Editura Universității din București, 2003, p. 115, consultat pe: <http://ebooks.unibuc.ro/filologie/dindelegan/1.pdf> (consultat: 19.09.2022)
- Coșeriu Eugenio, Nicolae Saramandu, *Lingvistica integrală*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996
- Gruică G., *Moda lingvistică actuală: norma, uzul și abuzul*, Pitești, Editura Paralela 45, 2011
- Hristea Theodor., *Sinteze de limba română*, București, 1981
- Lupu Coman, *Dicționarul de neologisme*, în revista MERIDIAN CRITIC No 2, Volumul 33, 2019
- Vintilă-Rădulescu Ioana, Pentru o nouă ediție a Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM), în Actele Colocviului Catedrei de limba română, 22–23 noiembrie 2001. Perspective actuale în studiul limbii române, București, 2002, p. 261–271.
http://old.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari2/Constantin-Ioan%20Maldin.pdf
<https://tribuna-magazine.com/dinamica-limbii-si-politici-de-reducere-a-degradarii-limbii-romane>
https://www.academia.edu/34714650/Neologismele_limbii_romana